

Αειφόρος Ανάπτυξη

*Αειφορία και ολοκληρωμένη
πολιτική προϊόντων*

Τρίπολη
Μάιος 2020

Γρηγόρης Σπυράκης
ΜΡΑ, PhD

Εισαγωγή

- Στην ενότητα αυτή παρουσιάζεται το γενικότερο πλαίσιο της Ολοκληρωμένης Πολιτικής Προϊόντων (ΟΠΠ) που αποσκοπεί στην εδραίωση ενός νέου μοντέλου ανάπτυξης που βασίζεται στη βιωσιμότητα, ενώ παράλληλα εξασφαλίζει υψηλότερη ποιότητα διαβίωσης και αύξηση της ανταγωνιστικότητας βασιζόμενη στην παραγωγή πιο φιλικών προς το περιβάλλον προϊόντων.

Ρόλος του καταναλωτή

- Στους βασικούς περιβαλλοντικούς στόχους της ΕΕ συγκαταλέγεται η προώθηση και εφαρμογή της ΟΠΠ που, αποτελώντας ένα σημαντικό κομμάτι της στρατηγικής βιώσιμης ανάπτυξης, εστιάζει στα ακόλουθα (ΕC, 2008):

Ρόλος του καταναλωτή

- 1. στη λήψη προληπτικών μέτρων παρά στις προσεγγίσεις αντιμετώπισης της τελικής κατάστασης
- 2. στην ανάγκη ενασχόλησης με τα περιβαλλοντικά προβλήματα σε όλες τις φάσεις του κύκλου ζωής του προϊόντος σε αντίθεση με την τακτική του περιορισμού των περιβαλλοντικών επιπτώσεων σε συγκεκριμένα σημεία (π.χ. τις μονάδες παραγωγής)
- 3. στην μεταστροφή από τα παραδοσιακά εργαλεία πολιτικής (προσέγγιση command-and-control) σε μη-δεσμευτικές, στοχευμένες προσεγγίσεις.

Ρόλος του καταναλωτή

- Μέσα από την ολοκληρωμένη εφαρμογή εργαλείων διαμόρφωσης της πολιτικής κατανάλωσης (ζήτηση) και ανάπτυξης προϊόντων (προσφορά) η ΟΠΠ επιδιώκει τη δημιουργία μίας πιο φιλικής προς το περιβάλλον αγοράς.
- Στόχος της ΟΠΠ είναι η εδραίωση ενός νέου μοντέλου ανάπτυξης που θα έχει ως γνώμονα τη βιωσιμότητα, ενώ παράλληλα θα εξασφαλίζει υψηλότερη ποιότητα διαβίωσης και αύξηση της ανταγωνιστικότητας βασιζόμενη στην παραγωγή πιο φιλικών προς το περιβάλλον προϊόντων, από την οπτική της προσφοράς και της ζήτησης.

Ρόλος του καταναλωτή

- Στόχος της ΕΕ δεν είναι για την ΟΠΠ να αποτελέσει μία αυτοτελή πολιτική, αλλά να δημιουργηθεί το κατάλληλο πλαίσιο που θα ενσωματώνει μία σειρά από ευρωπαϊκές πολιτικές, οδηγίες, κανονισμούς, διαδικασίες και πρότυπα, για τη βιώσιμη παραγωγή και διαχείριση προϊόντων και υπηρεσιών.

Προσέγγιση της ΟΠΠ

- Η προσέγγιση της ΟΠΠ βασίζεται σε πέντε αρχές (URL₁):
  - Συνεκτίμηση κύκλου ζωής
  - Συνεργασία με την αγορά
  - Εμπλοκή ενδιαφερόμενων μερών
  - Συνεχής βελτίωση
  - Ποικιλία μέσων πολιτικής

Προσέγγιση της ΟΠΠ

Συνεκτίμηση κύκλου ζωής

- Η ΟΠΠ επιδιώκει να περιοριστούν οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις του κύκλου ζωής των προϊόντων, δηλαδή από τη φάση της εξόρυξης των πρώτων υλών, την παραγωγή, τη συσκευασία, τη διανομή, τη χρήση μέχρι και τη διαχείριση των αποβλήτων των προϊόντων.
- Ο γνώμονας είναι εν προκειμένω ότι οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις πρέπει να λαμβάνονται υπόψη σε κάθε στάδιο του κύκλου ζωής ενός προϊόντος και να επηρεάζουν τις αποφάσεις των άμεσα ενδιαφερόμενων. Στην ακόλουθη εικόνα παρουσιάζεται παραστατικά η προσέγγιση κύκλου ζωής της ΟΠΠ.

Προσέγγιση της ΟΠΠ

Προσέγγιση της ΟΠΠ

Συνεργασία με την αγορά

- Επιδιώκεται η θέσπιση κινήτρων προκειμένου να προσανατολιστεί η αγορά προς την επίτευξη της αειφορίας, ενθαρρύνοντας την προσφορά και ζήτηση περισσότερο οικολογικών προϊόντων.

Προσέγγιση της ΟΠΠ

Εμπλοκή ενδιαφερόμενων μερών

- Στόχος της ΟΠΠ είναι να ενθαρρύνει όσους εμπλέκονται με τα προϊόντα (δηλαδή βιομηχανία, καταναλωτές και κυβέρνηση) να δράσουν στη δική τους σφαίρα επιρροής και να συνεργαστούν μεταξύ τους.

Προσέγγιση της ΟΠΠ

Συνεχής βελτίωση

- Η ΟΠΠ αποβλέπει στη συνεχή βελτίωση των προϊόντων μέσα από τον περιορισμό των περιβαλλοντικών επιπτώσεων στη διάρκεια του κύκλου ζωής τους, χωρίς ωστόσο να ορίζονται συγκεκριμένα όρια.
- Με αυτόν τον τρόπο οι εταιρείες θα έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν τον ρυθμό βελτίωσης και τις αποδοτικότερες, από πλευράς κόστους, βελτιώσεις.

Προσέγγιση της ΟΠΠ

Ποικιλία μέσων πολιτικής

- Η προσέγγιση της ΟΠΠ απαιτεί την εφαρμογή μίας σειράς διαφορετικών μέσων, λόγω της μεγάλης ποικιλίας των διαθέσιμων προϊόντων και ενδιαφερόμενων μερών.

Πορεία της ΟΠΠ μέχρι σήμερα

- Στις 18 Ιουνίου 2003 η ΕΕ εξέδωσε Ανακοίνωση σχετικά με την «ΟΠΠ: οικοδομώντας στη συνεκτίμηση του περιβαλλοντικού κύκλου ζωής» (COM (2003) 302).
- Η Ανακοίνωση υιοθετήθηκε έχοντας λάβει υπόψη τα αποτελέσματα των διαβουλεύσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τα ενδιαφερόμενα μέρη.
- Οι διαβουλεύσεις βασίστηκαν στην Πράσινη Βίβλο σχετικά με την ΟΠΠ, η οποία είχε υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Φεβρουάριο 2001.
- Στην Ανακοίνωση ορίζονται τρεις άξονες δράσεις για την εφαρμογή της ΟΠΠ:

Πορεία της ΟΠΠ μέχρι σήμερα

1. Δημιουργία κατάλληλων συνθηκών για την επίτευξη συνεχών περιβαλλοντικών βελτιώσεων
  - Τα διαφορετικά μέσα που μπορούν να εφαρμοστούν στα πλαίσια της ΟΠΠ για να επιτευχθεί συνεχή περιβαλλοντική βελτίωση χωρίζονται στις εξής κατηγορίες:

Πορεία της ΟΠΠ μέχρι σήμερα

α) Οικονομικό και νομικό πλαίσιο:

- ❑ Η συνεχής περιβαλλοντική βελτίωση απαιτεί κίνητρα τόσο για τους παραγωγούς όσο και για τους καταναλωτές, ώστε οι μεν να καταστήσουν περισσότερο οικολογικές τις νέες γενιές προϊόντων και οι δε να αγοράζουν τα εν λόγω προϊόντα.
- ❑ Με άλλα λόγια, προκειμένου να είναι αποτελεσματική η ΟΠΠ, το νομικό και οικονομικό πλαίσιο οφείλει να είναι κατάλληλο για τη παραγωγή και αγορά φιλικών προς το περιβάλλον προϊόντων.

Πορεία της ΟΠΠ μέχρι σήμερα

α) Οικονομικό και νομικό πλαίσιο:

- ❑ Μακροπρόθεσμος στόχος της ΕΕ είναι η διαμόρφωση κατάλληλων τιμών μέσα από την εσωτερίκευση του περιβαλλοντικού κόστους στην τιμή ενός προϊόντος με τη χρήση φόρων και επιχορηγήσεων.
- ❑ Παράλληλα, θα εξεταστεί ο τρόπος με τον οποίο μη νομοθετικές λύσεις, όπως οι εθελοντικές συμφωνίες και η τυποποίηση, μπορούν να συστρατευτούν για την προώθηση της ΟΠΠ.

Πορεία της ΟΠΠ μέχρι σήμερα

α) Οικονομικό και νομικό πλαίσιο:

- ❑ Ένας άλλος τρόπος αύξησης της παραγωγής φιλικών προς το περιβάλλον προϊόντων είναι μέσα από τις δημόσιες συμβάσεις, οι οποίες αντιστοιχούν κατά μέσο όρο στο 12% του ΑΕΠ της ΕΕ.
- ❑ Σε αυτόν τον τομέα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξετάζει τη δυνατότητα αξιοποίησης της αγοραστικής δύναμης του δημοσίου για την προώθηση φιλικότερων προς το περιβάλλον προϊόντων.
- ❑ Τέλος, δεν αποκλείεται η θέσπιση, υπό μορφή κοινοτικής νομοθεσίας, μέτρων, ώστε να επιλυθούν συγκεκριμένα περιβαλλοντικά προβλήματα προϊόντων.

Πορεία της ΟΠΠ μέχρι σήμερα

β) Συνεκτίμηση κύκλου ζωής:

- ❑ Η συστηματική συλλογή δεδομένων σχετικά με τον κύκλο ζωής των προϊόντων αποτελεί παράγοντα μείζονος σημασίας, που θα χρησιμεύσει ως βάση στον σχεδιασμό προϊόντων ή/και στην απόδοση οικολογικού σήματος.
- ❑ Η ΑΚΖ προσφέρει το καλύτερο πλαίσιο για την εκτίμηση των ενδεχόμενων περιβαλλοντικών επιπτώσεων των προϊόντων, ενώ τα ΣΠΔ, όπως το σύστημα EMAS, αποτελούν ένα κατάλληλο εργαλείο για την ενσωμάτωση της συνεκτίμησης του κύκλου ζωής στις δραστηριότητες ενός οργανισμού καθώς και για την επίτευξη της συνεχούς περιβαλλοντικής βελτίωσης.

Πορεία της ΟΠΠ μέχρι σήμερα

β) Συνεκτίμηση κύκλου ζωής:

- ❑ Τέλος, σημαντικό ρόλο στην προώθηση της καθαρής παραγωγής θα παίξει η ενσωμάτωση περιβαλλοντικών παραμέτρων στον σχεδιασμό προϊόντων μέσα από κανονιστικές διατάξεις της λεγόμενης «Νέας Προσέγγισης».
- ❑ Μέσα από την ΟΠΠ διερευνώνται τρόποι ανάπτυξης μηχανισμών για τη συστηματική ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών χαρακτηριστικών στις νομοθεσίες Νέας Προσέγγισης, οι οποίες αποτελούν μέτρα πλήρους εναρμόνισης με δεσμευτικές βασικές απαιτήσεις.

Πορεία της ΟΠΠ μέχρι σήμερα

γ) Πληροφόρηση καταναλωτών :

- ❑ Είναι θεμελιώδης κανόνας της ελεύθερης οικονομίας ότι η αύξηση της ζήτησης για πιο φιλικά προς το περιβάλλον προϊόντα θα οδηγήσει σε αύξηση της παραγωγής αυτών των προϊόντων.
- ❑ Η αύξηση της ζήτησης φιλικότερων προς το περιβάλλον προϊόντων μπορεί να προωθηθεί μέσα από την αξιοποίηση της αγοραστικής δύναμης του δημοσίου.
- ❑ Αυτό θα γίνει μέσα από μία δέσμη μέτρων που αποσκοπούν στην πραγματοποίηση οικολογικών δημόσιων συμβάσεων.

Πορεία της ΟΠΠ μέχρι σήμερα

γ) Πληροφόρηση καταναλωτών :

- Παράλληλα, ο ιδιωτικός τομέας έχει τη δυνατότητα να απαιτήσει από τους προμηθευτές του φιλικά προς το περιβάλλον προϊόντα και διαδικασίες παραγωγής, ζητώντας, για παράδειγμα, ένα αναγνωρισμένο ΣΠΔ, όπως το EMAS.

Πορεία της ΟΠΠ μέχρι σήμερα

γ) Πληροφόρηση καταναλωτών :

- ❑ Η παρουσία του ευρωπαϊκού οικολογικού σήματος σε ένα προϊόν πληροφορεί τον καταναλωτή ότι το εν λόγω προϊόν είναι φιλικότερο προς το περιβάλλον από αντίστοιχα προϊόντα που δεν φέρουν το σήμα.
- ❑ Παράλληλα, στην ΕΕ σήμερα απονέμεται και το ενεργειακό σήμα. Στόχος είναι το πεδίο εφαρμογής των σημάτων να επεκταθεί σταδιακά, ώστε να προσφέρονται περισσότερες επιλογές στους καταναλωτές.

Πορεία της ΟΠΠ μέχρι σήμερα

2. Εστίαση σε συγκεκριμένα προϊόντα

- Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα υποστηρίξει τη διεκπεραίωση μίας σειράς πρότυπων έργων, προκειμένου να αναδειχθούν στην πράξη τα δυνητικά οφέλη της ΟΠΠ.
- Παράλληλα, θα εντοπιστούν και θα προωθηθούν δράσεις για τα προϊόντα με τα μεγαλύτερα περιθώρια περιβαλλοντικών βελτιώσεων.

Πορεία της ΟΠΠ μέχρι σήμερα

3. Συντονισμός εφαρμογής ΟΠΠ

- Στόχος του τρίτου άξονα δράσης είναι να διασφαλιστεί η αξιοποίηση των συνεργειών που υπάρχουν μεταξύ διαφόρων εργαλείων και πολιτικών, καθώς και η ενσωμάτωση της ΟΠΠ σε περαιτέρω τομείς της ΕΕ.

Επιτυχημένα παραδείγματα

- Σε συμφωνία με τις αρχές που αναφέρθηκαν παραπάνω, η ΟΠΠ απαιτεί το συνδυασμό διαφορετικών εργαλείων πολιτικής που συμπεριλαμβάνουν σύγχρονα και υφιστάμενα εργαλεία που προωθούν την «πράσινη» παραγωγή και κατανάλωση.
- Παραδείγματα διαθέσιμων εργαλείων σε ευρωπαϊκό επίπεδο τα οποία είναι άρρηκτα δεμένα με την εφαρμογή της ΟΠΠ αποτελούν τα ακόλουθα:

Επιτυχημένα παραδείγματα

- EMAS,
- Οικολογικό σήμα,
- Σχέδιο Δράσης για την Περιβαλλοντική Τεχνολογία (Environmental Technology Action Plan - ETAP),
- Πράσινες Δημόσιες Συμβάσεις (Green Public Procurement - GPP),
- Οικολογικός σχεδιασμός για την ενέργεια,
- Εενίσχυση μικρομεσαίων επιχειρήσεων σχετικά με θέματα περιβάλλοντος,
- Θεματική στρατηγική για την αειφόρο χρήση των φυσικών πόρων,
- Θεματική στρατηγική για την πρόληψη της δημιουργίας αποβλήτων και την ανακύκλωση.

Επιτυχημένα παραδείγματα

- Η πραγματική πρόκληση στην οποία θα πρέπει να απαντήσει η ΟΠΠ είναι η χρήση των υφιστάμενων εργαλείων με ένα συνεκτικό και αμοιβαία επωφελή τρόπο με τα καινούρια αποσκοπώντας στην επίτευξη των στόχων της περιβαλλοντικής στρατηγικής

Επιτυχημένα παραδείγματα

Στρατηγική αειφόρου ανάπτυξης

Επιτυχημένα παραδείγματα

- Αναμφισβήτητα, υπάρχει κόστος για μία επιχείρηση ή έναν οργανισμό που αποφασίζει να εφαρμόσει ένα ΣΠΔ.
- Προφανώς, το κόστος ποικίλλει ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του οργανισμού.
- Οι βασικοί παράγοντες κόστους για την εφαρμογή των ΣΠΔ είναι:
  - κόστος ανθρωποωρών σχεδιασμού του συστήματος (στελέχη της επιχείρησης ή εξωτερικοί σύμβουλοι),
  - κόστος επαλήθευσης της περιβαλλοντικής δήλωσης (διαπιστευμένος επιθεωρητής - μόνο για το EMAS),
  - κόστος πιστοποίησης ή καταχώρησης από τον αρμόδιο φορέα,
  - λειτουργικό κόστος (π.χ. πιθανές επενδύσεις, εξοπλισμός).

Επιτυχημένα παραδείγματα

- Βέβαια, ήδη από την Αρχική Περιβαλλοντική Ανασκόπηση προσδιορίζονται περιοχές στον χώρο δραστηριοτήτων μιας επιχείρησης οι οποίες με πιο ορθολογική διαχείριση μπορούν να οδηγήσουν σε μείωση του λειτουργικού κόστους.
- Οι συντελεστές που επηρεάζουν το κόστος και τη διάρκεια εφαρμογής και ανάπτυξης ενός ΣΠΔ είναι:
  1. Η ενεργός συμμετοχή της διοίκησης
  2. Το εύρος των περιβαλλοντικών επιπτώσεων που προκύπτουν από τις δραστηριότητες της επιχείρησης ή του οργανισμού
  3. Το μέγεθος του οργανισμού
  4. Το τεχνολογικό επίπεδο της παραγωγικής δραστηριότητας
  5. Η υπάρχουσα περιβαλλοντική επίδοση του οργανισμού.

Επιτυχημένα παραδείγματα

- Τα οφέλη έρχονται σταδιακά με τη συνεχόμενη εφαρμογή και την ωρίμανση των ΣΠΔ. Επιπλέον, δεν αναπτύσσονται όλα τα στοιχεία ενός ΣΠΔ με τον ίδιο βαθμό.
- Λειτουργίες, όπως η εμπλοκή της Διοίκησης, ο ορισμός της περιβαλλοντικής πολιτικής και των αντικειμενικών σκοπών και στόχων, αναπτύσσονται καθώς «ωριμάζει» το ΣΠΔ.
- Ένα ΣΠΔ λειτουργεί αποτελεσματικά, όταν ενσωματωθεί πλήρως στις λειτουργίες μίας επιχείρησης.

Επιτυχημένα παραδείγματα

- Συνοπτικά, τα οφέλη από την ανάπτυξη των ΣΠΔ είναι τα εξής:
  - βελτίωση δημόσιας εικόνας,
  - χρησιμοποίηση του ΣΠΔ ως μέσο προώθησης marketing,
  - διείσδυση στην παγκόσμια αγορά - αύξηση εξαγωγών,
  - διευκόλυνση δανειοδότησης,
  - η εξοικονόμηση φυσικών πόρων και η μείωση κόστους παραγωγής,
  - ελαχιστοποίηση προστίμων,
  - μείωση κόστους επεξεργασίας και διάθεσης απορριμμάτων,
  - φθηνότερα ασφάλιστρα,
  - χαμηλότεροι φόροι,
  - αποφυγή δαπανών από ατυχήματα.

Επιτυχημένα παραδείγματα

- Επιπλέον, αξίζει να επισημάνουμε πως αν ένα ΣΠΔ χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο για την επίτευξη καινοτομίας και όχι ως άσκηση γραφειοκρατίας μπορεί να ενσωματώσει τις αρχές και τα εργαλεία της ΟΠΠ.
- Για παράδειγμα, η εφαρμογή ενός ΣΠΔ από μία επιχείρηση θα μπορούσε να οδηγήσει στη λήψη επιπλέον περιβαλλοντικών μέτρων που να αφορούν συγκεκριμένα προϊόντα, όπως το οικολογικό σήμα.
- Μία τέτοια δυναμική μπορεί να οδηγήσει και στην υιοθέτηση των αρχών της ΟΠΠ.

Αειφόρος Ανάπτυξη

Ευχαριστώ !